IN GEVEB A JOURNAL OF YIDDISH STUDIES

Lintsheray • לינטשערײַ

by Joseph Opatoshu

From *Rase, lintsheray, un andere dersteylungen* (Warsaw: Peretz Bibliotek, 1923), pp.

9-51

לינטשעריי

נישט ווייט פון דאָרף בוירק, צווישן באַנוול-פעלדער, וואָס האָבן זיך געצויגן ווי ווייט ס׳אויג האָט געקענט כאַפּן און אַ געדיכטן סאָסנאָוון וואַלד, דורכגעוואָרפן מיט סיפּרעס-ביימער, איז געשטאַנען אַן אַלטע, שוואַרצע געביידע, געבויט פון קיילעכדיקע קלעצער. די קלעצער זיינען געווען צעשפּאָלטן פון אַלטקייט, פאַרשמירט מיט ליים און בהמה-מיסט און ווען נישט די פּאָר הינער, וואָס האָבן זיך געבאָדן אין הייסן זאַמד, וואָלט מען געקענט מיינען אַז ס׳איז אַ חורבה, אַז דאָ וואוינט קיינער נישט. צום וואַלד צו, אויף אַ בערגל איז געשטאַנען אַ נאַקעטער דעמב אָן צווייגן, אָן קאָרע, וואו אַן אָדלער איז געווען אויסגעברענט. דער דעמב איז געווען אַרומגערינגלט מיט שטיינער — אַ זכר אַז דאָ האָבן אַמאָל אינדיאַנער תּפילה געטון.

אַמאָל, גאָר אַמאָל האָט גענעראַל בוירק אויסגעשאָסן אין נאָמען פון גאָט און פון ענגלישן קעניג כמעט אַ העלפט פון פרידלעכן שבט טשעראַקי און די איבערגעבליבענע האָט ער אין אַ משך פון יאָרן געהאַלטן אין איין טרייבן, ביז זיי האָבן ביסלעכווייז פאַרלאָזט דעם געגנט און אַריבער נאָך פלאָרידאַ. דערפאַר האָט אים דער קעניג דערלויבט צו האַנדלען מיט שקלאַפן און אים געשאָנקען אַ שטיק לאַנד, דעם גאַנצן געגנט וואָס מען רופט „בלו-רידזש". גענעראַל בוירק האָט דאָס אויפגעשטעלט די געביידע פון קלעצער, אַראָפּגעבראַכט אַהער צענדליקע משפחות נעגערס צו באַאַרבעטן די ערשטע באַנוול-פעלדער. דאָס איז נאָך געווען אין יענע צייטן ווען ס׳האָט זיך נאָר געפאָדערט צו זיין ביי־טאָג אַ ווייסער און ביינאַכט אויב אַ ווייסער האָט נישט אַרויסגעטריבן דעם נעגער און פאַרנומען זיין בעט, האָט מען פון אים געלאַכט אין די פויסטן.

נאָך דער בירגער־קריג זיינען זיך כמעט אַלע נעגערס צעלאָפן, זיך באַזעצט אין ווייטע שטעט און דערפער, וואו מען קען זיי נישט. צווישן די, וואָס זיינען געבליבן איז געווען דזשים מיט זיינע קינדער.

די בוירקס זיינען זיך ביסלעכווייז צעפאָרן, אויסגעשטאָרבן און ס'גאַנצע פאַרמעגן איז איבערגעגאַנגען צו א ווייטער קרובה אין ענגלאַנד און ווען נישט דער נאָמען פון דאָרף, וואָלט קיינער נישט געוואוסט אז ס'איז אַמאָל געווען א גענעראַל בוירק. די באַנוול־פעלדער האָבן רייכע פאַרמערס גענומען אין אַרענדא און דזשים איז געוואָרן אַ „פאָרמאַן", געדונגען אין די אַרומיקע דער־פער נעגערס צו דער ארבעט.

אויף דער שוועל אין שאָטן איז געזעסן אַן אַלטער נעגער. די באָרוועסע פיס אנגעשטעלט ווי קראָקוועס, די צו לאַנגע הענט ארומגעפלאָכטן אַרום די פיס און די שווערע דלאָניעס מיט צו־שפרייטע פינגער, ווי זיי וואָלטן זיך נישט געקענט פאַרמאַכן, האָבן דאכט זיך אָנגערירט די ערד. ער האָט געדרימלט מיט האַלב־פאַרמאַכטע אויגן־לעפלעך. זיין קורצע פלאַטשיקע נאָז מיט די צועפנטע נאָז־לעכער, די קרייזלעך אויפן קאָפּ, וואָס זיינען געקראָכן ביז צו די ברעמען, די נאַקעטע הענט מיט די פלייצעס ווי מיט אַ גרויע, אויסגעקראָכענע פעל ארומגענומען — אַלץ האָט דערמאָנט אַן אַלטן אוראַנג־אוטאַנג.

פליגן, גרויס ווי די בינען מיט גאָלדענע בייכער זיינען גע־שטאַנען אויף זיינע האָריקע הענט, אויף'ן באַוואַקסענעם שטערן, אַרום דער נאָז. זיי האָבן געשפּינען מיט די הינטערשטע און פאָ־דערשטע פיסלעך, געפלויגן הין און צוריק און געזשומעט. עס האָט

זאים כמעט ווי נישט געאַרט. ער האָט געחלומט פון יענע צייטן ווען אויף די פעלדער איז אַלץ געראָטן, מען האָט נישט געדאַרפט אויפהענגען אויף די פּלויטן שלאַנגען, עס זאָל רעגענען. דער נעגער האָט נישט געזאָרגט, געהאַט צו עסן ביז איבערן האַלז — איז מען טאַקע געווען פריילעך, געוואוסט אַז דער ווייסער זאָרגט פאַר דיר און אַז מען האָט זיך פאַנאַנדערגעשפּילט אויף דער „באַנדזשו", איז זיך דער עולם פון טיילן ווייט צונויפגעקומען אין מיטן פעלד צום טאַנץ. צייט אָבער די בירגער-קריג איז געוואָרן אַן איבער-קערעניש. אַלץ ווערט טייערער און טייערער, דער מענטש קען שוין באַלד נישט לעבן, דאָס יונגוואַרג איז ווילד, בריקעט, האָט מער נישט מורא פאַר גאָט און פאַרן ווייסן, וויל מער נישט גיין אין שפּאַן, פוילט זיך... אַמאָל האָט דער ווייסער געהאַט אַ בייטש, האָט מען דערפאַר נישט געוואוסט פון קיין „לינטשן"... די מלחמה איז פאַרן נעגער געווען אַן אמתע קללה, זי האָט אָפּגעשניטן די הענט — ווי דער גלח האַרפּער האָט אים אַמאָל געזאָגט — און געהייסן זיי גיין אַרבעטן אָן דער הילף פון קאָפּ.

אין זיין טעמפּן מח האָט זיך צום טויזנטסטן מאָל איבער-געחזרט די מעשה ווי גאָט האָט אין אָנהויב באַשאַפן אַ נעגער מיט אַ ווייסן און אַוועקגעשטעלט פאַר זיי צוויי פעקלעך, אַ גרויס און אַ קליינס. דעם ערשטן האָט גאָט צוגערופן דעם נעגער און אים געהייסן ער זאָל זיך אויסקלייבן אַ פעקל. דער נעגער מיט די גרויסע, גייציקע אויגן האָט אויסגעקליבן דאָס גרויסע. דער ווייסער האָט געפונען אין ווייסן פעקל אַ פלעשל טינט מיט אַ פעדער, דער נעגער — אַן אַקער-אייזן מיט אַ בראָנע. פון דעמאָלט אָן באַאַרבעט דער נעגער די פעלדער און דער ווייסער פירט די ביכער.

פון מאָל צו מאָל האָט ער אַ טרייסל געטאָן מיטן קאָפּ, צע-זעפנט ס'מויל, אַ שטשירע געטאָן מיט די אָפּגעגעסענע פון אלט-

קייט ציין, ווי ער וואָלט מיט זיי געוואָלט אָפּיאָגן אַ פליג און צוריק איינגעדרימלט.

דער אַלטער נעגער איז געווען דזשים.

פון וואַלד האָט זיך געטראָגן אַ שווערער ריח פון גומי, פון טערפּענטין, זיך אויסגעמישט מיטן ריח פון צעבליטע באַנוול־פעלדער, וואָס איז געהאָנגען פאַר די אויגן ווי שטיקער פאַרע, וואָס קנוילן זיך פון אַ טייך. די ריחות האָבן דעם נעגער באַרוישט, שווערער געמאַכט די אָפּגעאַרבעטע גלידער. ער האָט געעפנט ס'מויל, פאַרמאַכט דאָס לינקע אויג און מיטן רעכטן געקוקט ווי די זון פאַרגייט. איינזילביקע טענער פון פייגל און חיות האָבן נאָך בולטער געמאַכט די שטילקייט, זי געטראָגן און אָפּגעקלונגען איבער דיברייטע פעלדער ווי מעשהלעך, איינגעשלעפערט אַלץ אַרום. די זון איז פאַרגאַנגען. ער איז געבליבן זיצן מיטן אָפענעם מויל, נאָך אַלץ געקוקט מיטן רעכטן אויג אויף דעם אָרט וואו די זון איז פאַרגאַנגען און דער צער פון נישט־ווערן האָט געמאַכט זיין פּנים טעמפּ און אומבאַהאָלפן.

עס האָט אָנגעהויבן טונקל צו ווערן.

אין דער אָפענער טיר, וואָס איז געווען באַלויכטן מיט אַ מאַטן שיין פון אַ לאָמפּ, איז געזעסן דזשימס עלטסטע טאָכטער, אַ מיטל־יעריקע נעגערטע, איינגעוויגט מיט איין האַנט אַ קינד און מיט דער צווייטער האָט זי אַרויסגעגעסן פון אַ בלויער שיסל קאַלטע קוקורוזע. דאָס קינד האָט נישט געוואָלט שלאָפן, זיך געריסן, האָט זי אַוועקגעשטעלט אויף דער ציגלנער פּאָדלאָגע די שיסל, זיך אַריבערגעבויגן איבערן וויגל און מיט אַ דינע, קלינגענדע שטימע, ווי פון אַ יונג מיידל, איז זי זיך שטיל און טרויריק פאַרגאַנגען.

Go 'long to sleep
My little baby.
Mamma gone to town,
Papa running roun',
Left nobody with the baby! *

אַ נעגערל פון אַ יאר אַכט, וואס איז געלעגן אויסגעצויגן אין מיטן דער פּאָדלאָגע אויפן בויך, געבלעטערט אַ ביבעל מיט בילדער, האט געלאָזט ליגן דאס בוך, זיך צוגעשאַרט אויף אַלע פיר צו דער שיסל און מיט די פינגער זיך גענומען פּאַקן די קוקורוזע אין מויל אַריין.

אַ געלע קאַץ, וואס איז געשלאפן צופוסנס דעם קינד האט זיך איבערגעצויגן און פלוצלונג אריבערגעשפרונגען דער נעגערטע איבערן קאָפּ. זי האט זיך איבערגעשראָקן, אויסגעשפיגן און נאכגעשיקט דער קאַץ אַ קללה. זי האט באַמערקט ווי איר ייִנגל שלינגט די קוקורוזע, האט זי אויפגעהערט וויגן ס'קינד און זיך צושריגן שלינגענדיק די ווערטער מיט אַ צוצויגענעם נגון:

— פרעד, שטעל שוין אַוועק די שיסל! האסט נישט געהאַט דיין פּארציע, פרעסער דו? היט זיך פרעד כ'זאל זיך נישט צוכאַפּן צו דיר! דייזי און דיינאַ האבן געדארפט אַוועקשטאַרבן, אַלע גוטע קינדער שטאַרבן און אַזאַ שלאַק האט צוויי מאָל געפּאָקט און דאס לעבט! וואס שטשירעסטו מיט די ציין? גיי בעסער און באַגיס די בלומען!

---

* לייג דיך ליולינקע
מיין פיצל קינד.
מאמע איז אין מארק אוועק,
טאטע וואלגערט זיך אין שענק —
קיינער מיט'ן קינד נישטאָ.

דאס נעגערל האט געשמייכלט פון איין אויער צום צווייטן, זיך באַלעקט מיטן רויטן צינגל, גענומען א קרוג מיט וואַסער און באַגאָסן די בלוטיקע געראַניום בלומען, וואס זענען געווען צושטעלט איבער אַלע פענסטער אין ערדענע טעפּ, אין הילצערנע קעסטלעך. ער האט אַוועקגעשטעלט די קרוג, געבליבן שטיין אין מיטן שטוב, געקוקט אַ ווײַלע אויף די רויטע אַפּישע פון אַ צירק, וואס האט געהאנגען אויף דער וואַנט, געריסן די אויגן, נישט געוואוסט וואס צו טון מיט זיך און זיך צוגענעצט. ער האט זיך ארויסגעשארט פון שטוב די מוטער זאל נישט באמערקן און זיך געזעצט לעבן זיידן אויפן טרעפּל.

די קאַץ איז אויסגעוואַקסן, גענומען דרייען מיטן עק, זיך רייבן אַרום דזשימס באָרוועסע פיס, וואורטשען. פרעד האט געכאפּט אַ פליג נאך אַ פליג און זיי אונטערגעטראגן דער קאַץ. די קאַץ האט פאַריסן ס׳קעפּל זיך געקרעקט און זיי געשלונגען לעבעדי־קערהייט. אַ צופרידענע האט זי זיך באַלעקט, זיך אַרומגעוואַשן מיט דער צונג, מיט דער לאַפּקע און זיך אויסגעצויגן לעבן דזשים׳ס פיס.

— פרעד — האט דער זיידע זיך איבערגעצויגן און גע־שמייכלט צום אייניקל — ווייסטו פאַרוואס אַ קאַץ וואַשט זיך ארום נאכן עסן? כ׳רעד דאך צו דיר, וואס כאַפּסטו פליגן?

—כ׳הער, זיידע!

— „וועל”, ווען א קאַץ האָט ס׳ערשטע מאָל געכאַפּט אַ מויז האָט די מויז אזוי געזאָגט: מיך אַרט נישט וואס דו גייסט מיך אויפעסן, ביזט שטאַרקער, האָסט מיך געכאַפּט — עס! אָבער דאַרפסט מיך נישט באַליידיקן! ביי לייטן פירט זיך, איידער מען גייט עסן, וואַשט מען אָפּ די הענט, ס׳פּנים און דו — גאָר נישט! געכאַפּט און גייסט גלייך עסן מיט דיינע שמוציקע הענט!

„ביזט גערעכט — האָט די קאַץ געזאָגט — וואַרט דא צו ביז כ׳זועל זיך איינוואשן". און אַז די קאַץ האָט זיך ארומגעוואַשן איז שוין די מויז נישט געווען. פון יענעם טאָג אָן טרויעט זי קיי־נעם נישט, עסט זיך פריער אָן און דערנאָך וואַשט זי זיך אַרום, כי, כי, כי, אַ פאַלש באַשעפעניש אַ קאַץ! הער זיך איין, פרעד, האסט געגעבן די קראָליקעס עסן? — האט דער זיידע פאַרענדיקט מיטן זעלבן נגון.

— יאָ, זיידע.

— טאָ גיי טאַקע שלאָפן!

— בוקערט איז דאך נאך נישט געקומען פון דער אַרבעט?

— ער ארבעט געוויס „אָווער־טיים".

די אנגעגליטע ערד האט זיך געקילט, אנגעפילט די לופט מיט אַ וואַרעמקייט, וואס האט געטריקנט אין האַלז, געקלעפט די אויגן. אויפן זאמדיקן וועג האבן זיך באַוויזן עטלעכע שאָטנס, געשפרונגען איינער אין צווייטן אריין. באלד צעשוואומען און זיך צוריק באַוויזן.

— מען קומט דאַכט זיך פון פעלד, האַ? — האט דער אַל־טער אָנגעשטעלט אַן אויער — זאל דאס זיין בוקערט?

— זיידע, דאס איז נישט בוקערט — האט פרעד אָנגעכאַפט דעם זיידן פארן האַנט — דאס קומט אָן דער שעריף מיט נאך עטלעכע מענשן.

— ווער, דער שעריף? — האָט דער אַלטער זיך אויפגע־שטעלט מיט אַ קרעכץ, הכנעהדיק געוואַרט ער זאָל אונטערקומען און גענומען רופן די טאָכטער — קיטטי, קיטטי, וואָס זאָגסטו, וואָס דער שעריף קומט צו אונז אַזוי שפעט, האַ?

אַן איבערגעשראָקענע איז קיטטי געשטאַנען מיט דער שיסל איןביידע הענט. זי האָט זיך געדרייט, נישט געוואוסט וואָס צו טון

מיט זיך, נישט געוואוסט ווי אַזוי פּטור צו ווערן פון דער שיסל, מיט אַמאָל זי אַ האַסטיקן שטעל אַוועק געטון אויף דער פּאָדלאָגע און איז אַרויס.

פאַר דער שטוב איז געשטאַנען דער שעריף, נישט קיין הויכער יונגערמאַן, דאַר און בויגיק, ווי ער וואָלט געווען געמאַכט פון שטאָלענע דראָט. די שטיוול מיט די געפּאַטשטע כאָלעוועס זענען געווען ווייס פון שטויב און אויפן אָרעם האָט ער געטראָגן אַ ביקס. מיט אים זענען געשטאַנען דריי מיטליעריקע פאַרמערס.

— גוט איוונינג, דזשים! — האָט דער שעריף אים וואוילעריש באַגריסט.

— גוט איוונינג, קעפּטען! — האָט דזשים זיך פאַרנייגט און געוויזן אויף דער אָפענער טיר — אָנגעלייגטע געסט!

— הער זיך איין דזשים — איז דער שעריף צוגעגאַנגען נענטער — מיר זענען געקומען וועגן „ביזנעס"... די זאַך איז די, אויב דו ווילסט נישט ס'דאַרף זאָל „לינטשן" בוקערטן, טאָ גיב אים אונז גלייך אַרויס, פאַרליר קיין צייט נישט! ס'גאַנצע דאָרף קען יעדע מינוט אָנקומען, הערסט?

די נעגערטע האָט זיך געצלמט און געציטערט, נאָך מיידלוויז ווען זי האָט געוואַשן ביי אַ פאַרמער וועש, וואו אַ זילבערנער לעפל איז פאַרלוירן געגאַנגען, האָט דער פאַרמער מיטן וויב אויף איר אַזוי געשריגן, געסטראַשעט צו שמייסן, אויב זי וועט זיך נישט מודה זיין, אַז פון גרויס שרעק איז ביי איר ס'לשון אָפּגענומען געוואָרן. פון דעמאָלט אָן האָט זי זיך געשראָקן פאַר יעדן ווייסן. איצט אויסהערנדיק דעם שעריף האָט זי זיך אינגאַנצן געוואָרפן פון צופיל שרעק געקריגן קוראזש און זיך פאַרגאַנגען מיט אַ ניגון:

— טייערער, וואָס רעדט איר? וואָס האָט מיין בוקערט געטון? אַזאַ שטילער ער טשעפּעט קיין פליג נישט, מיין אָרעמער „באָי".

— בוקערט האט אַ שעה צוריק פאַרשלעפּט מעקלורס טאָכ־
טער... מען האט זי קוים אפּגעמינטערט... מעקלור לויפט ארום
מיט אַ געלאָדענער ביקס, ווי אַ משוגענער רופט יונג און אלט
מען זאל אים העלפן נעמען דאס געזעץ אין די אייגענע הענט.
איר ווייסט וואס דאס הייסט?

די מוטער מיטן זיידן האבן געוואוסט וואס דאס הייסט,
געוואוסט אז דער רויקער בוקערט האט נקמה גענומען פאר זיין
שוועסטער, די פערצן־יעריקע ריגינע, וואס מעקלור האט פאר־
פירט. פארלוירענע האבן זיי זיך איבערגעקוקט, אומבאַהאָלפן גע־
וויגט מיט די קעפּ און געשוויגן.

— וואס שווייגסטו, דזשים? — איז דער שעריף צוגעשטאַנען
— זאָג מיר וואו ער איז, כ'גיב דיר מיין ערן־ווארט, אז נאָך
היינט פיר איך אים אַוועק נאָך אַטלאַנטאַ, ער זאל קריגן גערעכ־
טיקייט, אַז נישט וועלן זיי אים „לינטשן”!

— בוקערט איז נאָך נישט געקומען פון דער ארבעט —
האט דער אַלטער געענטפערט, און געמאַכט א מינע ווי ער וואלט
איבערגעלעבט פיזישע יסורים — דו קענסט מיך אַז כ'זאג נישט
קיין ליגן.

— וואס דען, אמת זאגסטו? — האט זיך אַ פאַרמער אנגע־
רופן — אַפילו דאַמאלס ווען ס'וועט זיך הערן דאס לעצטע בלאזן
פונם שופר, וועט אַ נעגער זאָגן „אמן” נאך דעם גלחס דרשה
און בשעת מעשה מאַכן „קליאָק, קליאָק” צו זיין שכנס הינער!
מיר קענען אייך!

די נעגערטע איז געפאַלן דעם שעריף צו די פיס און זיך
צעוויינט שפּיציק, ווי אַ הונט וואלט געוואָיעט:

— וואס וויל מען פון אונז, אומגליקלעכע?... מעקלור האט
פארפירט מיין אייציקע טאכטער, נאך אַ קינד, אַ פערצן־יעריק

קינד און גייט ארום פראנק און פריי... און מיין בוקערט אַזאַ שטילער...

— וואס וועט העלפן אייער געוויין — האט דער שעריף זיך אַרויסגעדרייט פון אירע הענט — געדענקט, גיט אים בעסער אי־בער אין מיינע הענט אויב איר ווילט נישט דער המון זאל אים לינטשן!

דזשים האט ארויסגעבראַכט די ביבעל און זי געוויזן דעם שעריף:

— איר גלויבט מיר נישט, איר גלויבט גישט קיין נעגער, גוט! אַ נעגער איז נישט באגלויבט, אַ מאַן איז נישט באַגלויבט און אפילו אַ וואלקן אויך נישט! אַ וואָלקן זאגט פיל מאל צו אז ס'וועט זיין א רעגן און ס'רעגנט נישט! איז דזשים גערעכט?

— גערעכט!

— אָבער די ביבעל — האָט דזשים עס אונטערגעטראָגן דעם שעריף — די ביבעל איז באַגלויבט, דער ביבעל גלויבט יעדער, ווייל דאס געדרוקטע וואָרט איז אמת — שווער איך דיר, דו קענסט דאָך דזשימען ווען דו ביזט נאָך אַזאַ קליינער געווען האב איך דיך אויף די הענט אַרומגעטראָגן, אמת?

— אמת!

— שווער איך דיר ביי דער ביבעל, אז בוקערט איז נאך היינט נישט אַהיימגעקומען, ווי איך בין אַ קריסט! גלויבסט מיר? אויב נישט, זענען די טירן אָפן, גיי און זוך!

— כ'גלויב דיר, כ'גלויב דיר, דזשים — האט דער שעריף זיך בעסער אָנגעטון די ביקס אויפן אָרעם — דער עיקר מען דאַרף קריגן בוקערטן, אויב איר וועט האבן אַ שפור וואו ער געפינט זיך לאזט מיר גלייך וויסן, איר הערט? גוט—באַי!

— אַ גוטע נאכט!

— האב רחמנות אויף מיין „באָי״, אויף מיין ארעמען בו-
קערט! — האט די מוטער זיך אַ בויג געטון צום שעריף.

דער שעריף האט וואוילעריש אַ מאַך געטון מיט דער האַנט צו די פאַרמערס און אלע פיר האָבן זיך געלאזט אין וועג אריין. ביסלעכווייז זענען זייערע טריט אפגעשטארבן, פאַרזונקען אין ווייכן זאַמד. פון מאָל צו מאָל האָבן זיך אַ שאַר געטון איבערן וועג עטלעכע שאטנס, זיך צונויפגעגאָסן מיט די ביימער, מיט די בלעטער און די שטילקייט האט געשראָקן, פארקוועטשט אוטערן הארץ ביז צו טרערן.

— זיי וועלן אים לינטשן — האָט די מוטער געכליפעט — מיין ארעמער „באָי״ פארוואס קומט עס אונז? פארוואס? כ'האב זיך אבער ביי אים געבעטן ער זאל פאַרשווייגן! כאטש אין אמתן האט די ווייסע בעסטיע אומגליקלעך געמאכט אונזער רעגינען, מעקלורן מיין איך... גאט זאל אים באצאָלן...

— דיין וויינען טאכטער וועט דיר גאָרנישט העלפן — האט דזשים זיך אנגערופן — איצט דארף מען זיך זען מיט בוקערטן און אים הייסן אפציען, ווען כ'בין נישט אזוי אַלט וואלט איך געגאַנגען. ניט גוט צו זיין אלט, נישט גוט, די ביינער קנאַקן ווי דורכ-געגעסענע רייפן ארום אַ פולער פאס, כי, כי, כי, ...

— קום זונדל — האט די מוטער אָנגעכאפט פרעדן פאַר אַ האַנט און אין גאַנצן געציטערט — קום, לאמיר גיין ראַטעווען בוקערטן!

— לאז איך גאט העלפן — איז דער זיידע אַראָפּגעגאַנגען פון די טרעפלעך, נאָכגעקוקט דער טאכטער מיטן אייניקל ביז זיי זיינען פארשוואונדן און זיך קיין ארט נישט געקענט געפונען.

ער האט אויסגעמיטן צו קוקן צום וואַלד צו, וואו די פינס-טערניש, ווי אַ טיפער אָפגרונט האָט אלץ איינעשלונגען. ער האט

אויפגעהויבן די אויגן צום אויסגעשטערנטן הימל, זיכער געווען אַז עמיצער קוקט פון דאָרט אַרונטער, זעט, אַז אַ גרויסע עולה ווערט באַגאַנגען געגן זיין הויז.

ער האָט זיך צוריק געזעצט אויף דער שוועל, געטראַכט אַז די הינער שלאָפן שוין לאַנג און אים ציט נישט היינט צום בעט.

פון וואַלד, פון די פעלדער זיינען אָנגעקומען שאָטנס, זיך געלייגט איבערן זאַמדיקן וועג. די לבנה האָט געוואָרפן שטיקער ליכט און די אָפגעהאַקטעביימער האבן אויסגעזען פון דערווייטנס ווי מענטשן און חיות.

דער אַלטער ביגער האט צוריק אויפגעשטעלט די פיס ווי קראָקוועס, זיי אַרומגעגאַרטלט מיט די הענט און געקוקט פּאַר זיך. ער האט געזען ווי שטערן פאַלן אין געדיכטן וואלד, צווישן פעלדער און אין זיין אלטן מח האט זיך עפעס אַ צינד געטון. ער האט זיך דערמאָנט, ווי אין חלום, ווי מען האט ביי אים יונגערהייט צוגענומען ברידער און שוועסטער, ווי מען האט זיין פאָטער געשמיסן. די בייטש איז געפלויגן איבערן לייב מיט אַ פייף, זיך איינגעגעסן אין בלוט און אן איינגעבוירענע שרעק, וואס מעגלעך זיינע אורעלטערן האבן איבערגעלעבט אין די אַפּריקאַנער וועלדער, ווען זיי זענען געקראָכן אויף אלע פיר, זיך אויסבאַהאלטן נישט צוריסן צו ווערן פון אַ ווילדע חיה — די זעלבע שרעק האט זיך גענומען וועקן אין אים, די שרעק מען זאל זיין בוקערטן נישט אויפהענגען. ער האט אנגעהויבן צו ציטערן, געפילט ווי הענט און פיס ווערן ביי אים אָפגענומען, קענען זיך נישט געפונען קיין אָרט, ווי ער וואָלט געווען צוגענאגלט צו דער שוועל. ער האט געזען ווי חיות און פייגל קומען אָן פון וואַלד, פון די פעלדער, שאַרן זיך איבערן זאַמדיקן וועג, רוקן זיך צו אים נעֶנ-

טער, נענטער... אין די אויערן קלינגט, ווי דאס זשומען פון ים־שקעטעלעך... די קולות ווערן העכער, העכער... באלד וועלן זיי אים ארומרינגלען צערייסן אויף שטיקער...

ער האט זיך אַ ריס געטון געפילט אַ קאַלטן און שטעכיגן שוידער איבער אַלע גלידער, ווי איינער וואס קוקט דעם טויט אין די אויגן און איז גיך אַריין אין שטוב.

ס'קינד האט געוויינט. ער האט צוגעהאקט די טיר, ווי ער װאלט זיך געוואלט באַהאלטן פאר אימיצן און עס גענומען איינוויגן. ס'קינד האט געוויינט, נעריסן צום זיידן די הענטלעך. ער האט עס פארזיכטיק אַרויסגענומען און עס צוגעטוליעט צו זיך. ס'איז אנשוויגן געוואָרן. דזשים האט געשפרייזט איבערן צימער, געקוקט דעם אייניקל אין די אויגן און אונטערגעברומט מיט אַ טרויעריקן קלויסטער-ניגון:

God delibered Daniel from the lions' den.
Jonah from the belly of the whale,
An'the Hebrew Children from the Fiery Furnace,
An'why not every man?
My Lord delibered Daniel,
My Lord delibered Daniel,
My Lord delibered Daniel,
Why can't He deliber me?

גאָט האָט אויסגעלייזט דניאלן פון לייבן—גרוב
יונהן פון דעם וואלפיש־בויך
און די צדיקים פון דעם קאַלעך־אויוון —
און פאַר וואָס זאָל ער דען אונז נישט אויסלייזן ?
מיין גאָט האָט אויסגעלייזט דניאלן,
פארוואס זאָל ער מיך נישט אויסלייזן ?

אַרום מעקפּעטריקס סאַלון און ליווי׳ס אייזן־געשעפט האט זיך געטומלט. כמעט דאס גאַנצע דאָרף איז דאָרט געווען פאַר־זאַמלט. מען איז געגאַנגען פון סאַלון אין אייזנגעשעפט אריין, איינגעקויפט קוילן, שרויט, אויסגעטוישט אַלטע ביקסן אויף נייע, געזאָגט מבינוו׳. דאס יונגוואַרג אין גרויע פלאַנעלענע העמדלעך מיט איבערגעלייגטע קעלנער, רויטע דרייעקיקע טיכלעך אַרום די העלדזער, ווי „קאָו־באָיס" ארומגעגאַרטלט מיט שטריק וואס מען פאַוואַרפט אויף ווילדע פערד, זענען געשטאַנען אין קופקעס, זיך געהאַלטן אין איין וועטן און ס׳האט אויסגעזען דער עולם קלויבט זיך אייף געיעג.

אַ יונג האָט געהאַלטן אויף אַ קייט אַ האריקן יאַגד־הונד, גרויס ווי אַ וואָלף, וואס איז נישט איינגעשטאַנען אויף אַן אָרט, זיך געדרייט, מיטגעשלעפּט זיין בעל־הבית און דער אַרומיקער עולם האט זיך אַלץ מער אָפּגערוקט.

— מיין עצה איז — האט דער יונג געהאַלטן דעם קאָפּ צום עולם און אין גאַנצן האָט ער זיך טריטווייז נאכגע־שלעפּט נאכן הונט — מיין עצה איז, מען זאל גלייך ארויסשיקן אַ פּאַרטיע אויף יענעם זייט וואַלד. אין פאַל ער וועט אַרויס זאָלן זיי אים פאַרשטעלן דעם וועג!

— ער וועט ניש אַרויס פון וואלד — האט זיך אַ צווייטער אָנגערופן.

— ביזט אַזוי זיכער?

— געוויס בין איך זיכער! מיר האבן געלאָזט וויסן אַלע פּאַרמערס, וואס וואוינען אַרום און אַרום. זיי וועלן האַלטן אויג.

— ער וועט זיך שוין פון אונזערע הענט נישט אַרויסדרייען!

—האט א יונג בחורל מיט אַן אַלטע ביקס, וואס ער האָט קוים גע־שלעפּט אויף די פּלייצעס זיך וואוילעריש אנגערופן צו אַ מיידל.

— וואָס זאגט איר צו דזשאַנען מיט זיין האַרמאַט? — האָט זיך איינער געוויצלט אויף׳ן בחורל׳ס חשבון אַז ס׳מיידל זאל הערן.

— האַ, דזשאַן? כ׳וועט ער איז אַ יונג אַ ריזיקאַנט!

— מעגסט עס נאָכאַמאָל זאָגן — האט ס׳בחורל זיך פארלוירן פאַרן מיידעל און זיך שטייפער אַוועקגעשטעלט.

— הויבט נישט אָן מיט דזשאַנען, ער האט א מאַשין!

— ווער הויבט מיט אים אָן? כ׳זאָג נאָר אַז דער ניגער קען אַזאַ פאַרשוין, ווי דזשאַן, צוזאַמענלייגן און פאַרשטעקן ערגעץ אין אַ זייטיקער קעשענע.

דער עולם האָט געלאַכט.

— וואו רעכנט איר באַהאַלט ער זיך, דער ניגער? — איז איינער אונטערגעקומען.

— ער זיצט געוויס אין די זומפן!

— נאָ סער!

— ביזט אַזוי זיכער אַז נישט?

— און דו ביזט זיכער אַז יאָ?

— כ׳האב מורא אַז מיר וועלן מוזן אַרומרינגלען דעם וואלד!

— טאָ אויף וואס וואַרטן מיר?

— טאַקע אויף וואס וואַרטן מיר?

— אויף׳ן שעריף!

— זע, פרענק — האט אַ מיידל זיך אָנגערופן — ברענגט אים אַ לעבעדיקן!

— און אַז מיר וועלן אים ברענגען אַ טויטן?

— אַלץ איינס! אַ ניגער האט סיי-ווי-סיי קיין נשמה נישט!

— נעמט מיך מיט — איז אונטערגעקומען אַ מיידל אין אַ ווייסע לויזע בלוזע, די האָר פאַרבונדן מיט אַ טיכל, ווי זי וואלט גרייט געווען זיך צו זעצן אויף אַ פערד.

— לאָז טאַקע מעטאַ מיטפאָרן!

— בעסער אַז נישט — האט זיך איר ברודער אַריינגעמישט

— איר ווייסט דאך, באָיס, אַז אַ לײדי פאָרט מיט קען מען נישט זיין פריי. בין איך נישט גערעכט?

— גערעכט!

— גערעכט!

מעקלור, דעם קרבנס פאָטער, אַ נידעריקער פאַרמער מיט צו ברייטע פלייצעס, אַ רויטער קאַרק מיט באַקן, וואס דערמאָנען אין פּאָפּלעקציע, איז געגאַנגען פון איין קופּקע צו דער צווייטער, נעטראָגן אַן אָנגעלאָדענטע „ווינטשעסטער" אויף'ן רעכטן אָרעם, געשלעפּט יעדעס מאָל אַ צווייטן אין סאַלון און זיך נישט אויכגעהערט צו קלאַפּן אין האַרץ אַריין:

— מיין אָרעמע קעררי... מיין אָרעם קינד... אָה, ווען איך קריג די בעסטיע אין מיינע הענט אַריין! זעט, באָיס, מיר זאָלן אים נאָך היינט כאַפּן. כ'וויל גערעכטיקייט פאַר מיין מיידל, פאַר מיין קעררי... כ'וועל אייביק געדענקען, קיינמאָל נישט פאַרגעסן, וואס איר האָט געטון פאַר מיר! מיין אָרעמע קעררי, מיין אָרעם קינד...

דער שעריף איז אָנגעריטן אויף אַ קליין, פלינק פערדל. דער עולם האט אים אַרומגערינגלט. ס'איז געוואָרן שטיל. דער שעריף האט אַ צי געטון זיין בויגיקן קערפּער, העכער געוואָרן און געבליבן שטיין אויף די טרעטערס פון זאָטל. ער האָט אויפגעהויבן אַ האַנט און גערעדט מיט אַ זיכערע שטימע;

— פריינט און שכנים! דער, וואָס וועט כאַפּן דעם נעגער אַ לעבעדיקן וועט קריגן פון גאָווערנער פופציק דאָלאַר און אַ מעדאַל!

— הוררייי! האָט דער עולם זיך צעשריגן.

— איך אַפּעליר צו אייך אין נאמען פון גאָווערנער, איר

זאָלט נישט נעמען דאָס געזעץ אין אייערע אייגענע הענט. זאָגט איר מיר צו?

— אָל-רייט! — האָבן זיך דאָ און דאָרט געהערט איינציקע שטימען.

— איצט, באָס, פאַרלירט ניט קיין צייט, זאָטלט אָן אייערע פערד און מיר וועלן זיך טרעפן ביי דער „סעמעטערי״, אָל-רייט?

— אָל-רייט!

אין איילעניש האט זיך דער עולם צושאָטן אין אַלע זייטן. מעקלור מיט עטליכע יונגען זיינען געבליבן שטיין ביים סאַלון.

— ער מעג זיך איינרעדן, דער שעריף, אַז מיר וועלן אים איבערגעבן דעם נעגער! — האט אַ יונג זיך אַ בייזער געטון.

— ער וועט לאַנג וואַרטן!

— וואס דאַרפט איר שוין רעדן — האט מעקלור זיך אַרומגעקוקט און צווידייטיק געשמייכלט — לאָמיר אים נאָר כאַפּן! קומט אַריין, באָס — האט ער געוויזן אויף דער אָפענער טיר פונם סאַלון — מיר וועלן אָפּשווענקען די פייפלעך וועט זיין גיכער!

מיסטער ליווי האָט זיך געדרייט צווישן עולם, געזוכט זיין צוואָנציק-יעריקן זון. ער איז אַריין אין סאַלון און פון דאָרט אים אַרויסגעפירט:

— דו וועסט נישט פאָרן!

— כ׳וועל יאָ פאָרן!

— און איך זאָג אַז נישט! אַ ייד דאַרף זיך נישט מישן!

— און אַז ס׳וועט טרעפן מיט מיין שוועסטער — האט דער זון זיך געקאָכט.

— וואס דאַרפסטו קלערן וואס עס וועט טרעפן? ס׳וועט נישט טרעפן! ס׳וועט נישט טרעפן! אָבער ווען מען וועט ערלויבן

אַזאַ שכור, ווי מעקלור, ער זאָל אַליין קענען ווערן „דזשאַדזש", (ריכטער) פאַרזיכער איך דיך אַז מען וועט היינט לינטשן אַ נעגער און מאָרגען אַ ייד!

— מען האט נאך קיין ייד נישט געלינטשט!

— ווייסט כאָטש וואס זיי גייען טון? — האט דער פאָטער זיך געקלאַפט מיט פיר פינגער איבערן שטערן.

— זיי גייען לינטשן דעם נעגער!

— איז דאס ביי דיר גאָרנישט? לינטשן אַ מענטשן איז ביי דיר גאָרנישט? נו שוין, שווייג שוין כאַמוליע, שווייג קום שוין אין שטוב אַריין! נו, וואָס שטייסטו וואָס, קום! — האט דער פאטער אים אַ שלעפּ געטון פאַר אַן אַרבל.

דער זון האט געטראַכט אַז דער פאָטער איז אַ „גרין-האָרן" און אַן אויפגערעגטער אים נאָכגעגאַנגען. אַז דער פאָטער איז צו-געקומען צום געוועלב, האָט ער זיך געכאַפּט, אַז דער זון איז פאַרשוואונדן. ער האט געקוקט אויף'ן ליידיקן פּלאַץ, וואו עס האט זיך אַ ווײַלע צוריק אַזוי געטומלט און ווי איינער וואס קען זיך נישט העלפן, האט ער אַ מאַך געטון מיט די הענט:

— אַמעריקאַנער קינדער! ס'וואַקסט אַ דור!

ס'איז געוואָרן טונקל, טונקעלער. די רייטערס האָבן געיאָגט זייערע פערד, כמעט געשווינגן. דאָס פאָרן אינאיינעם, דער אים-פּעט, די הינט וואָס האָבן זיך געיאָגט אויף אַ פריער, זיך צוזאַ-מענגעקנוילט, זיך צושאָטן צווישן די פעלדער מיט אַ בילעריי — דאָס אַלץ האָט פאַרטריבן דעם קלענסטן שרעק, צוגעגעבן קוראַזש. דער עולם האט פאַרגעסן אז בוקערט איז אַ ריז, הויבט אויף מיט די פלייצעס אַן אָנגעלאָדענעם וואָגן מיט היי, אַז ער אַליין קען

אין אַ נעשלעג לייכט פאַרטיק ווערן מיט פינף, זעקס מענטשן.
עדער האט זיך געזען דעם העלד — ווי ער כאַפּט דעם בע-
בער, דער שעריף באַדאַנקט אים, טוט אים אָן פאַר אַלעמען אין
די אויגן דעם מעדאַל.

אַ פולע לבנה האָט אַרויסגעפירט דיביימער פון וואַלד, זיי
צעלייגט איבערן זאַמדיקן וועג, זיי איבערגעשטעלט, זיך געשפילט
מיט די בלעטער ווי מיט פייגל. דאָ און דאָרט זיינען אויסגעוואַקסן
מענטשן, הויכע, ברייט-ביינערע, מיט ביקסן אין די הענט. די
אָטעמס ביי די רייטערס זיינען געוואָרן אָפּגעהאַקט, די קניען
שטייף. זיך געקלאַמערט צו די פערדישע בייכער — האָבן די
פערד זיך אַ צי געטון, פאַרביי געלאָפן. שטומע, נישט צופרידענע
וואָס ס'איז געווען ביימער, האָבן די רייטערס זיך נאָך גיכער
געטראָגן איבערן זאַמדיקן וועג. די שאָטנס זיינען געשפרונגען
אויף אַ פריער, געבלענדט די אויגן און די רייטערס האָבן אונ-
טערן טאַקט פון די קאָפּיטעס ווייטער געשפונען זייערע חלומות.

מעקלור אויף אַ הויכע קאָבילע, די ביקס פאַרוואָרפן אי-
בערן אַקסל, האָט אויסגעזען קריגעריש. דער מח האָט זיך ביי
אים געהויבן פון צופיל ביר, אַראָפּגעשפּאַרט ס'היטל איז אים גע-
וואָרן לייכטער, געפילט ווי ער הויבט זיך אויפן פערד, וועט באַלד
אַריבערשטייגן די ביימער. ער האָט נישט אויפגעהערט צו רעדן
מיט זיך, געשאָלטן, געבראָכט די גרעבסטע ווערטער, הנאה געהאַט
פונם געדאַנק אַז ער שניידט ביים נעגער אַ גליד נאָך אַ גליד
דערציילט, ווי ער האָט געשטיקט דעם נעגערס שוועסטער, ווי זי
האָט זיך געצאַפּלט אונטער זיינע הענט און ער האָט זיך געטרייסט
אַז מיט פייער וועט ער קריגן פאַר זיין טאָכטער גערעכטיקייט.

אַ רייטער האָט צוגעלייגט אַ פינגער צום קאָפּ און געוויזן
אויף מעקלורן:

— ער האָט אַריבערגעכאַפּט!

— ער איז באַקנאַקט!

— וואָס גיט איר חברה, ווען מיר קריגן איצט אַ פּאָר יונגע נעגערטעס אַה־ה! — האָט אַ צווייטער אַ קוועטש געטון מיט אַן אויג.

— זיי שמעקן נישט, נאָר וואָס אמת איז אמת, צו זיי קען זיך קיין איין ווייסע נישט פאַרגלייכן, זיי ברענען!

— פון וואַלד האָט זיך געטראָגן אַ פאַרבענקט געשריי, ווי פון אַ פאַרשפאַרטער קו, ווען מען נעמט ביי איר צו ס'קעלבל.

— וואָס איז דאָס פאַר אַ געשריי? — האָט זיך איינער גע־פרעגט.

— דאָס איז אַזאַ פויגל!

— אַ הירש שרייט!

— ניין דאָס שרייט אַ נעגער נאָכ'ן טויט!

— אַ נעגער?

— יאָ, נאָכן טויט וואַלגערט זיך אַ נעגער אום אין זומפּן, אין וועלדער, ביז די נשמה ווערט ביי אים ווייס...

— אַ נעגער האָט דען אַ נשמה?

קיינער האָט נישט געענטפערט. דאָס געשריי איז געוואָרן העכער, געקומען פון פאַרשידענע זייטן, אַז ס'איז אַזש קאַלט גע־וואָרן. די רייטערס האָבן זיך פעסטער אַריינגעזעצט אין די זאָטלען און שטומע, פאַרטראַכטע זיך געטראָגן אין דער נאַכט.

ביים וואַלד האָבן זיי זיך איינגעטיילט צו פינף אין אַ פּאַרטיע און זיך געלאָזט אין פאַרשידענע וועגן, אַזוי, אַז זיי זאָלן אַרומרינגלען די זומפּן פון אַלע זייטן. זיי זיינען געריטן פּאַמעליך, זיך יעדע ווײַלע אָפּגעשטעלט, זיך איינגעהערט צום בילן פון די הינט, פון מאָל צו מאָל האָט זיך דערהערט אַ בילע־ריי, פאַרשטיקט און אָפּגעהאַקט, ווי דאָס קול וואָלט זיך צעבראָכן

אָן די בוימער. אין די זומפן האָבן זשאַבעס געשאָלטן, אַ ווײַלע אַנטשוויגן געוואָרן און נאָך מיט מער עקשנות זיך צוקוואַקעט, ווי זיי וואָלטן געוואָלט אויפוועקן אַלע באַשעפענישן פון וואַלד. ווען־נישט־ווען האָט זיך אַ פויגל צושריען, אויפטרייסלענדיק די לופט מיט די פליגל אַז ס׳איז אומהיימלעך געוואָרן. דאָס פאַרבענקטע געשריי, ווי פון אַ קו, ווען מען נעמט בײַ איר צו ס׳קעלבל, האָט זיך געטראָגן פון פינסטערן וואַלד, און דאָס נישט וויסן פון וואַנען און פון וועמען ס׳קומט האָט נאָך מער פאַרשאַרפט דעם שרעק, אײַנטערגעזאָגט, אַז באַלד וועט פון דאָרט, פון דער געדיכטער פינ־סטערניש, אַרויס אַ פאַרשאָלטענע נשמה, אַ שוואַרצע, ווי די נאַכט, און זיי פאַרשטעלן דעם וועג, פאַרפירן. האָבן טייל זיך געצלמט און אַנדערע, אום צו מאַכן זיך קוראַזש, האָבן געפייפט און געשפיגן מען איז געריטן אַ שעה, צוויי. דאָס שטילע רייטן האָט אָנגעהויבן צו דערעסן, און וואָס מער ס׳האָט דערעסן, אַלץ גרעבער זײַנען געוואָרן די רייד, אַלץ אָפטער די קללות אין דער וועלט אַריין. קיינער האָט מער נישט געטראַכט וועגן די פּיפּציק דאָלאַר, וועגן מעדאַל, וועגן דעם, אַז מען האָט פאַרפירט אַ ווייס מיידל. דער פאַרדרוס, אַז מען דאַרף זיך שלעפן איבער אַ נעגער אַ גאַנצע נאַכט, האָט איבערגעשטייגט אַלץ, אָפגעטעמפּט דעם קלענסטן געפיל, און ווען זיי כאַפּן אים איצט, וואָלטן זיי אים צוריסן אויף שטיקער.

דער שעריף מיט זײַנע דריי שוואָגערס האָבן געשניטן צו די זומפן, אָפּגעמאַכט, אַז אויב זיי וועלן אים כאַפּן, וועלן זיי אים גלייך איבערטאָן און אָפּשיקן נאָך אטלאַנטאַ. ער וועט זיי ווייזן, די פאַרמערס, אַז ס׳עקזיסטירט אַ געזעץ, וואָס מען דאַרף אָפּהיטן, וועט זיי ווייזן, צו וואָס אַ שעריף איז אין אַ דאָרף!

דאָס בילעריי איז געוואָרן שטאַרקער, בייזער, ווי די הינט וואָלטן זיך געוואָרפן אויף עמיצן. מעקלור מיט זײַנע חברים זײַנען

אַראָפּ פון די פערד, געגומען גיין נאָכן בילן. אין וואַלד איז געווען אַזוי פינסטער, אַז מען האָט נישט געקענט זען אויף קיין צוויי איילן פון זיך. אַ מענטש האָט זיך געקענט באַהאַלטן הינטער אַ בוים, און מען וואָלט אים נישט באַמערקט, דערצו נאָך אַ נעגער. האָבן זיי געהאַלטן „שיין-וואַרפערס".

הינטער אַ בוים זיינען געשטאַנען צוויי איבערגעשראָקענע מענטשן, זיך אָפּגעטריבן מיט צווייגן פון די הינט, וואָס האָבן זיך געוואָרפן אויף זיי.

מעקלור האָט צוגעשטעלט זיין „שיין-וואַרפער" צום פּאָרל און זיך איינגעקוקט:

— אָ, דו ביזט עס, פאַרשאָלטענע מאַלפּע! זאָג וואו בוקערט איז, אַז נישט הענגען מיר דיך אויף מיט דיין קליינעם באַסטאַרד אויף דעם בוים, וואו דו שטייסט!

— כ'ווייס נישט, — האָט די נעגערטע געציטערט.

— אַז זי ווייסט נישט וואָס שלעפּט זי זיך אַרום אין וואַלד, די פאַרשאָלטענע — האָט זיך איינער אָפּגערופן.

— פאַרוואַרפט איר דעם שטריק אויפן האַלז, וועט זי זאָגן!

— כ'בין אים אליין געגאַנגען זוכן — האט זי זיך צעוויינט.

— זאָגסט? — האט איינער פארוואָרפן דעם שטריק ארום איר האַלז.

פרעד האט זיך געפּלאָנטערט ארום מעקלורס פיס, אים געקושט, געוויינט:

— לאָזט אָפּ מיין מאַמע, מיין מאַמע...

— לאָז זי אָפּ, די מכשפה, וועט זי וויסן, די פאַרשאָלטענע סוקע, אַז מיר ווייסע זיינען קיין מערדער נישט! — איז מעקלור אונטערגעגאנגען צו דער נעגערטע און אָפּגעשלעפּט דעם יונגעלע
מיטן שטריק — ווער פון אייך האָט סמאָלע?

— איך!

— וועלן מיר זיי אויספוצן אין פעדערן און אַהיים שיקן!

זיי האָבן די מאַמע מיטן קינד אויסגעטאָן, אויסגעשמירט אין סמאָלע, אָנגעשטעקט פעדערן און מיט אַ פייפעריי, פּאַטשעריי זיי גענומען טרייבן מיט די הינט. און וואָס העכער די הינט האָבן געבילט, געוואָלט, דאַכט זיך, איבערשרייען דאָס געוויין פון דער געגערטע מיטן קינד, אַלץ שאַרפער און דורכדרינגענדער האָבן זיי געקלאָגט, געוואָיעט ווי הונגעריקע סאָוועס.

די לבנה איז אַפירגעשוואומען פון אונטער אַ וואָלקן, געווען גלייכגילטיק צום געוויין פון דער ערנידריגטער און באַליידיקטער מוטער, צו דעם פאקוועטשטן הערצל פון קינד, וואס האט פאַר קיינעמס זינד נישט געליטן.

די מוטער האט גענומען דעם יונגל אויף די הענט. אים געקושט, באַרויקט און געגאַנגען מיט אים אַהיים. זי האט פאַרגעסן אן זיך, געווען גלייכגילטיק וואס זי איז נאַקעט, נישט געהערט ווי דער וואַלד חעקט זיך, בלויז געזען ווי זיי כאַפּן בוקערטן, פאַרוואַרפן אַ שטריק ארום זיין האַלז און זיך ווידער צעווייִנט.

ערגעץ איז געזעסן אַ חיפּ־פּור־וויל און געציילט: וויפּ־פּור, איפּ־פּור, חיפּ־פּור־חיל!

אַן אויסגעמאַטערטער פון וויינען האט פּרעד זיך איינגעהערט, ווי דער פויגל שרייט, חי ער וואָלט זיך גערייצט מיט אים און אין די אויערן האָט נעקלונגען:

— חיפּ־פּור, וויפּ־פּור, וויפּ, וויפּ —

— שלאָג אָרעמע, שלאָג אָרעמע, שלאָג, שלאָג — — —

אין די זומפּן, וואו אַ מענטשס פוס איז זעלטן פאַרקראָכן און ווילדע חזרים האָבן זיך געוואַלגערט, איז געלעגן צווישן קוסטן אַ זעקס-פוטיקער נעגער. ס'האט זיך אים געדאַכט, אַז מען וויינט, אַז הינט בילן און ער איז אויפגעשפרונגען. ער האט צו-עפנט זיינע גרויסע, שוואַרצע אויגן, וואו די ווייסלען האָבן אַרומ-געשוואומען, ווי אין געלבליך צעשמאָלצענעם פּערלמוטער און אַרויסגעפּינקלט פון צווישן די צווייגן, ווי אויגן פון אַן אויסגע-הונגערטער חיה.

דאס איז געווען בוקערט. ער האָט געוואוסט, אַז ס'פּלאַץ איז זיכער און געטראַכט, אַז אויב אַפילו מען זאָל וויסן, וואו ער געפינט זיך, וועט אויך נעמען איבער צוויי שעה, זיי זאָלן זיך אַהער פאַרקלייבן. ער האָט אַ קוק געטון אויף דער ביקס, וואס איז געשטאַנען אָנגעשפּאַרט אַן קוסט און אָפּגעמאַכט ביי זיך, אַז מען וועט אים קיין לעבעדיקן נישט כאַפּן, ביז דער לעצטער קויל וועט ער זיך פאַרטיידיקן. ער האט כמעט קיין חרטה געהאַט, ס'האט אים בלויז באַנג געטון, פאַרוואָס ער האָט נישט דערהרגעט מעקלורן, געפילט, אַז יאָרן און אפשר ס'גאַנצע לעבן וואָל-טען אים נישט געגעבן דאס, וואס ער האט דורכגעלעבט אין דער איינער נאַכט. אַן עולה, אַ גרויסע עולה איז געגן זיין משפחה באַגאַנגען געוואָרן און קיינער פון דאָרף האָט זיך צומאָל נישט וויסנדיק געמאַכט. נאָך מער, דאס דאָרף האט ווי אויף צו-להכעיס אויסגעקליבן מעקלורן פאַר אַ בעל-הבית פון „טשוירטש"! (קירכע).

שוואמען מיט ברייטע, פליישיקע קעפּלעך האָבן צוגעצויגן זיין אויפמערקזאַמקייט. ער האָט אַן אַלעס פארגעסן, געטראַכט, אַז די שוואָמען וועט די מוטער אָפּפרייגלען אין פוטער און ס'מויל איז ביי אים פול געוואָרן מיט וואַסער. ער האָט אָפּגעריסן אַ שוואָם, אים צוקוועטשט און זיך געוואונדערט וואָס אַזעלכע נאַרישקייטן קריכן

אים איצט אין קאָפּ אַריין. ער האָט זיך דערמאָנט ווי קעררי האָט זיך געווערט, געדראַפּעט, געביסן, זיך געבעטן ביי אים — — — און דערנאָך ?

בוקערט איז געוואָרן אַלץ טרויריקער, געקוקט אויף דער פינסטערער נאַכט און כאָטש ער האָט געגלויבט, שטאַרק געגלויבט אַז ס'איז דאָ אַ גאָט, איז ער זיכער געווען, אז קיין ווייסער גלויבט ישט אין אים, גייט נישט אין זיינע וועגן און מיט גערעכטיקייט קען מען אויף דער וועלט נישט פיל אויפטון. מעקלור נעמט צו אַלע גנבות און דער גלח, מיסטער האַרפּער, עסט ביי אים יעדן זונטאָג מיטאָג. און דער גלח אַליין ? אַלע ווייסן אַז ער האָט אין אַטלאַנטאַ נאָך אַ ווייב, אַ שוואַרצע, מיט צוויי קינדער און דאָ הערט ער נישט אויף צו פּריידיקן, אַז נאָך צען אין אָוונט זאָל זיך קיין איין יונגער מאַן מיט אַ מיידל נישט געפונען אויף די וועגן ! און די שוואַרצע ? ער האָט געציטערט, געשוואוירן נקמה צו נעמען. ער וועט זיי אָנלערנען, אונטערצינדן איינס ב'איינס, אַוועקלאָזן ס'גאַנצע דאָרף מיט פייער !

עס האט זיך געהערט דאס הירזשען פון אַ פערד. בוקערט האט גענומען די ביקס, זיך אַוועקגעשטעלט צווישן די קוסטן, אָנגעשפיצט די אויערן און געוואַרט: עס איז געווען שטיל. בלויז זשאַבעס האָבן געקוואַקעט אין די זומפּן, בולטער געמאַכט די שטילקייט. עס האָבן זיך גענומען הערן קולות, זיך דערנענטערט, דערנענטערט, געקומען פון אַלע זייטן. דאס קוואַקען האט אים גערעגט, געשטערט צו הערן פון וואַנען די קולות קומען. ער איז געווען זיכער אַז ער האט געהערט דאָס ווארט „נעגער", נישט געוואוסט צו אים האט זיך אויסגעדאַכט, צו דער שונא איז טאַקע אַזוי נאָנט, און מיט אַ מאָל האט ער פאַר זיך דערזען אַ הונט. דער הונט האט זיך צוגעזעצט אויף די הינטערשטע פיס

און זיך געקליבן אַ שפּרונג טון אויף אים. ער איז געווען גרייט אויסצושיסן, אינסטינקטיוו זיך אָבער געכאַפּט אַז מיטן שיסן וועט ער זיך אַליין פֿאַרמסורן, אויסגעדרייט די ביקס, אָפּגעמאָסטן דעם הונט מיט דער הילצערנער זייט, אַז יענער האט פֿאַרוואָרפֿן די פֿיס און אַרויסגעלאָזט אַ כאָרכל.

ס׳איז צוריק שטיל געוואָרן און בוקערט האט געפילט ווי ס׳קלינגט ביי אים אין די אויערן, אין מוח. ער האָט זיך אויסגעצויגן ווי גרויס ער איז געווען, געקראָכן אויף אַלע פיר, אויפגעכאַפּט יעדן קלאַנג, יעדן שאָרך. די אויגן האָבן געברענט, דורכגעריסן ס׳פינסטערניש, באַמערקט ס׳קלענסטע בערגל מאָך און אין גאַנצן האָט ער דערמאָנט זיינס אַן אורזיידע, וואס האט זיך געגנבט אויף אַלע פיר אויפן ברעג פון דער קאָנגאָ, וואו פינקעלדיקע שלאַנגען האָבן געצישט און געבליצט מיט זייערע גרינע אויגן פון צווישן די הויכע פאַלמען.

ער האט אָפּגעמאַכט אויפצוכאַפּן מיט דער ביקס איינעם נאָכן צווייטן, נישט געבן זיינע אָנגרייפער קיין געלעגנהייט אים צו באַפאַלן.

עס האָבן זיך שוין געהערט די טריט פון די פערד, דאָס שאָפּטשען אין די בלאָטעס. בוקערט איז געוואָרן אומגעדולדיק, געוואַרט ס׳זאָל שוין עמיצער אונטערקומען. מיט אַמאָל האָט אַ שייןוואַרפער אים פאַרבלענדט די אויגן, אויף אַ רגע בלינד געמאַכט. דער געדאַנק, אַז זיי האָבן אים אַ לעבעדיקן האָט אים ווי פאַראַליזירט און ער האָט פון שרעק אויסגעשאָסן. ס׳איז נאָך געוואָרן שטילער ווי פריער. דער אָפּקלאַנג פון שאָס איז געבליבן ביי אים אין די אויערן און ער האָט דערהערט אַ שטימע:

— בוקערט דאָס בין איך, דער שעריף! כ׳ווייס דו קענסט מיך שיסן, קענסט אויך שיסן מיינע דריי שוואָגערס וואָס זיינען מיט מיר! —

וואָס וועט דיר אָבער אַרויסקומען? סוף-כּל-סוף וועט מען דיך כאַפּן! כדאַרף דיר נישט זאָגן מיט וואָס דאָס שמעקט — פאָלג מיך און גיב זיך איבער אין מיינע הענט...

— נישט ביים לעבן! — האט בוקערט אים איבערגעריסן.

— כ'מיין אין די הענט פון געזעץ — האט דער שעריף ווייטער געערדט — דאס געזעץ ווייסט נישט פון קיין ווייסע, פון קיין שוואַרצע, ביים געזעץ זיינען אַלע גלייך! איז אויב דו פילסט אַז דו ביסט אומשולדיק, וועט מען דיך באַפרייען און אויב אַפילו וועסט זיין שולדיק וועט מען דיר אויך דאס לעבן שענקען, ווייל טיס מעקלור לעבט, האַ, וואָס זאָגסטו?

בוקערט איז געלעגן ווי אין היץ, די רייד פונם שעריף האָבן אים צעמישט, אָנגעלאָזט רויך אין קאָפּ, און דער קוראַזש איז פון אים אוועק. ער האָט געפילט, אַז דאָס איז דער גלייכסטער וועג, אז אויב דער שעריף וויל, קען ער אים אַוועקשיקן נאך אַטלאַנטאַ, און דאָרט איז מעגלעך ער זאָל זיך דערשלאָגן צו „קריגן גערעכטיקייט״.

— „וועל״ וואָס שוויגסטו? האט זיך ווידער געהערט דעם שעריפס שטימע — גיב זיך אונטער איידער דער עולם קומט אָן, דעמאָלט וועט זיין שפּעט!

— טאָ שווער מיר צו — האט בוקערט זיך אויפגעשטעלט — אַז דו וועסט מיך נישט איבערגעבן אין זייערע הענט!

— כ'שווער — האט דער שעריף אויפגעהויבן אַ האַנט — אַז נאך היינט ביי נאַכט וועל איך דיך אָפּשיקן נאָך אַטלאַנטאַ!

בוקערט איז ארויס פון די קוסטן. ער האט געלאזט שטיין די ביקס און איז אונטערגעגאַנגען צום שעריף:

— אָט בין איך, אַרעסטיר מיך!

ער האט באמערקט ווי דער שעריף האַלט אָנגעגרייט אַפּאַר

„אײזערנע מאַנזשעטן“, איז ער געוואָרן אָנגעברוגזט און זיך גע־פרעגט:

— דאס גייט איר מיך שמידן?

— יעס!

— כ'האב זיך דאך אַליין איבערגעגעבן, צו וואס דאַרפט איר מיך שמידן?

— אַזוי פירט זיך!

דער שעריף האט פלינק אים געשלאָסן די הענט. בוקערט האט געזען אַז ס'קומען רייטערס, האט ער אנערוועזן דריי גע־טון מיט די הענט, זיך דערפילט אמובאַהאָלפן און געליטן צו וואס ער האט זיך אונטערגעגעבן. אַ מינוט צוריק איז ער נאָך געווען פריי, זיך געקענט אָפּרעכענען מיט יעדן פון זיי און איצט קען אים יעדער באַליידיקן, שלאָגן... און ער? אים בלייבט נאָר איבער צו שטשירען מיט די ציין, ווי אַ הונט אויף אַ קייט! ער האט זיך געכאַפּט אַז ס'איז שפעט חרטה צו האבן, זיך געשעמט פאר די יונגען פון דארף, וואס ער, בוקערט, וועלכער וואלט גע־קענט בייקומען פינף פון זיי, איז געשמידט און זיי אַלע זיינען פריי. און דאָס וואָס ער איז געווען געשמידט האט אים אַזוי דער־שלאגן, אַז ער אַליין האט זיך דערפילט שולדיק, ערגער פון די אַרו־מיקע, געווארט זיי זאלן זיך נעמען אָפּרעכענען מיט אים, און געווען זיכער אַז ער וועט שוין פון די זומפּן קיין לעבעדיקער נישט אַרויס.

— אָט איז דער נעגער! אָט שטייט ער! — זיינען די ריי־טערס מיט געשרייען אַראָפּ פון די פערד, און איינער האָט פון גרויס פרייד אויסגעשאָסן — הורריי פאַרן שעריף!

הורריי! הורריי!

איינציקווייז זיינען די רייטערס אָנגעקומען, אַרומגערינגלט

דעם נעגער, אים געוויזן די שטריק אויף וועלכע זיי וועלן אים הענגען; געשלאָגן מיט די פויסטן אין פנים אַריין, און ער, אַ געשמידטער, אַ צעדסטער, האָט נאָך יעדן קלאַפּ געמרוקעט, מיט די אויגן דאַכט זיך געשמייכלט און געוואַרט מען זאָל אים ווידער שלאָגן.

מעקלור איז אַרויפגעפאַלן אויפן שעריף, אים גענומען קושן, זיך צעוויינט, ער איז צוגעגאַנגען צום נעגער און אים אַ שפּיי געטון גלייך אין פנים אַריין:

— בעסטיע, איצט וועל איך זיך אָפּרעכענען מיט דיר!

ער האָט איינגעקוועטשט די פויסטן, איינגעבויגן דעם קאָפּ מיטן ברייטן קאַרק און ווי אַ צורייצטער ביק, זיך אַ לאָז געטון צום נעגער. דער נעגער האָט אַ הויב געטון אַ פוס און מעקלור האָט זיך איבערגעקייקלט.

— נעמט אים! נעמט אים! האָט זיך געטראָגן פון אַלע זייטן.

דער שעריף איז אַריין אין דערמיט:

— בירגער און שכנים! געדענקט איר האָט מיר צוגעזאָגט, איר האָט מיר צוגעזאָגט העלפן אים איבערצוגעבן דעם געזעץ אין די הענט!

— מיר זענען ס'געזעץ!

— אַ נעגער איז קיין מענטש נישט!

— אַ הונט!

— גערעכט! אַ הונט! און אַ משוגענעם הונט דערשיסט מען!

— איך אַפּעליר צו אייך אין נאָמען פון געזעץ! — האָט דער שעריף נאָך העכער געשריען — גייט אַריין אין מיין לאַגע! צו וואָס בין איך דאָ? פאַרוואָס צאָלט מיר די רעגירונג? ס'געזעץ זאָל אָפּגעהיט ווערן. איך ווייס עס טוט אייך ווי, כ'ווייס אַז

מעקלורס האַרץ בלוטעט, ער איז אַ טאַטע! מיר זענען אָבער פריער פאַר אַלעם בירגער פון די „פאַראייניקטע שטאַטן” און ס'גע־זעץ פון די „פאַראייניקטע שטאַטן” דאַרף אָפּגעהיט ווערן, אַז נישט וואָס פאַר בירגער זענען מיר? אַז נישט וועט איינער דעם צווייטן לעבעדיקערהייט אויפעסן! פריינט און שכנים! גייט אַריין אין מיין לאַגע, קיינער פון אייך וואָלט אויף מיין אָרט נישט בעסער געווען! איך אַפּעליר...

— העלפט מיר „באָיס” — האָט מעקלור זיך אַ לאָז גע־טון צום נעגער, ביי וועמען די אויגן זיינען געווען אָנגעלאָפן מיט בלוט, ס'מויל אָפן, ווי ער וואָלט מיט די שאַרפע ציין זיך געוואָלט פאַרטיידיקן.

דער שעריף האָט מעקלורן אָפּגעשטופּט, האָבן נאָך עט־לעכע זיך אַ לאָז געטון. ס'איז געוואָרן אַ געשלעג. דער שעריף האָט געשלאָגן מיט זיין „קלאָב” רעכטס און לינקס, נישט צו־געלאָזט צום נעגער.

דער כעס ביים עולם איז געוואַקסן, פאַרדראָסן, פאַרוואָס דער שעריף נעמט זיך אָן, שלאָג טגאָר? און מיט אַמאָל האָט זיך ביי איינעם פון אַ קלאַפּ געלאָזט ס'בלוט פון קאָפּ. דאָס איז גענוג גע־ווען. מיט אַ געשריי האָט זיך דער עולם אַ שפּאַר געטון צום שעריף, אים אומגעוואָרפן, געטראָטן מיט די פיס. ביז פאַרטאָג האָבן זיי געפּייניקט דעם נעגער און מיט געזאַנג אים געפירט אין דאָרף אַריין.

* *
*

אין „בוירק האָם ניוס”, וואָס ערשיינט איין מאָל אין וואָך, איז געווען אָפּגעדרוקט אויף דער ערשטער זייט מיט גרויסע אותיות:

„היינט ביי נאַכט נאָך אַ געיעג פון פינף שעה, האָט מען אין די זומפּן געכאַפּט דעם נעגער, וואָס האָט פאַרפירט מר. מעקלורס טאָכטער“.

„דער משפט וועט פאָרקומען מאָרגן, זונטאָג נאָכמיטאָג, ביים אינדיאַנער בערגל, נישט ווייט פונ'ם בית-עולם, אויפן זעלבן פלאַץ, וואו דער מערדער האָט פאַרשלעפּט זיין קרבן„.

„מיר האָפן, אַז קיינער פון אונזערע שכנים וועט נישט פאַרפעלן צו זיין אנוועזנד.

די קאָמיטע“.

באַלד, נאָכמיטאָג, האָבן די פארמערס אָנגעהויבן צונויפצופאָרן זיך אַרום דעם אינדיאַנער בערגל. געקומען זיינען זיי משפחהווייז. קורצע, ברייטביינינקע סקאָטלענדער, מיט אַרומגעשווירענע בערדלעך און וואָנסן, וואָס האָט זיי געמאכט אויסזען, אַז זיי האַלטן זיך ביים פאַנאַנדערניסן,ביינערדיקע ענגלענדער, גלאַט געראַזירט, מיט פאַרקוועטשטע ליפּן, אַלטע דייטשן מיט „אָנקל סעמס“ אויף די גאָמבעס, מיט זייער פלאַטדייטש, ווי זיי וואָלטן איצט אריבערגעקומען, עטלעכע איטאַליענער, „דזשאָנק פעלערס“ (הענדלער מיט אַלטוואַרק) האָבן אָנגעפּאקט אין זייערע שמאָלע וועגעלעך די ווייבער מיט די קינדער, אָנגעהאָנגען וויפל גלעקלעך זיי האָבן נאָר געהאט און פאַרפאָרן מיט א געפּילדער. סלאַוון, וואָס האָבן געארבעט ביים פּאַקן פּאַמעראַנצן, זיינען אָנגעקומען אין זייערע היימישע בגדים. רעפּאָרטערס פון די ארומיקע פאמיליען-בלעטלעך זיינען אָנגעפאָרן אויף זייערע וועליסאָפּעדן, חוצפּהדיק און וואוילעריש געלאָפן צווישן עולם, פּאַפּיר אין דער האַנט און גענומען נאָטיצן. מיט „האלאָ פּראָפעסאָר“ האָבן זיי ארומגערינגלט דעם

געוועזענעם אַפּטייקער, א זקן מיט ווייסע האָר ביז איבער די אקסלען, מיט אן אָפּגעשאָסענעם הוט אלא דזשאָרזש וואַשינגטאָן און צופרידענע פּארצייכנט, אז דאָס איז שוין די דרייסיקסטע לינטשעריי, וואָס דער „פּראָפעסאָר" האָט איוף זיין לעבן בייגעוואוינט. מיטן זאמדיקן וועג איז אָנגעקומען דער שוסטער פון דאָרף, א מגושמדיקער ייד. ער איז געווען פארשטויבט, דערשוויצט, זיך געאיילט און דערמאָנט, אז פּונקט אזוי פארשמאיעט האָט ער געדארפט זיין אין דער אַלטער היים, ווען ער איז געלאָפן נאָך דער השכמה זען ווי מען מושטירט ס'מיליטער.

מענטשן וואָס האָבן זיך כמעט נישט געקענט צונויפריידן, זיך אויסגעמיטן ס'גאַנצע לעבן, זיך פיינט געהאַט, האָבן מיט אַמאָל אַוועקגעוואָרפן אַלע פאָרורטיילן, זיך מער נישט געטיילט אין אַמעריקאַנער, דייטשן, איטאַליענער און סלאַוון, פאַרגעסן אן דעם איינצעלנעם, ווי ער וואָלט גאָרנישט עקזיסטירט און זיך פאַרייניקט. דאָס איז די ווייסע ראַסע זיך געקומען אָפּרעכנען מיט דער שוואַרצער.

דער עולם איז געוואָרן אַלץ גרעסער, זיך צעלייגט ארום דעם בערגל, געוואָרן אונגעדולדיק ווי אין אַ צירק, איידער די סצענע עפנט זיך און אָנגעהויבן צו אַפּלאָדירן.

עס איז געווען הייס. די באַנוול-פעלדער זיינען געשטאַנען פאַרשטויבטע, די צעבליטע קעפּלעך געבויגן צו דער ערד. באַרג אַראָפּ האָט זיך געצויגן די סעמעטערי (בית עולם), ארומגעצוימט מיט אַ ווייסן שטיינערנעם פּלויט, די קברים וואָס זיינען געלאָפן אין גלייכע שורות, האָבן פון דערווייטנס זיך דערנענטערט, די ברייטע שטיינער האָבן אויסגעזען ווי אָפּגעקאַלעכטע הייזלעך און די ווייסע צלמים איבער זיי האָבן דערציילט וועגן רחמנות, וועגן אַ געקרייצטן

גאָט, וואס רופט צו זיך די שוואַכע.

— מען פירט אים! מען פירט אים! — האָט זיך געהערט פון אַלע זייטן.

דער עולם איז אויפגעשפרונגען, זיך גענומען שטופּן נענטער צום בערגל, זיך געשטעלט אויף די שפּיץ פינגער.

בוקערט איז געגאַנגען גלייך, געקוקט פאַר זיך, ווי ער וואָלט קיינעם נישט געזען. ער האָט אויסגעזען צו זיין רויק. נאָך אין דער זעלבער נאכט, ווען ער האָט זיך איבערגעגעבן דעם שעריף און מען האָט אים אַ היים געבראַכט אַ צעביילטן, אַ צעאַרגעטן, איז אים באַפאַלן אַ שווערע מרה־שחורה. ער האָט אויפגעהערט צו ציטערן, זיך מער נישט געבעטן מען זאָל אים שענקען דאס לעבן, געווען גלייכגילטיק צו די אַרומיקע, נישט געענטפערט אויף זייערע פראַגן. שעהן איז ער געזעסן אַ פאַרטראַכטער און אַז ער האָט שוין יאָ עפּעס אַרויסגעזאָגט, איז דאָס נישט געווען דאָס, וועגן וואָס ער האָט געטראַכט, נאָר עפּעס אַ נאַרישקייט, וואס עס איז אים גאָר נישט אָנגעגאַנגען. דער איינציקער וועמען ער האָט געענטפערט איז געווען דער גלח. ער האָט זיך געפילט בעסער אין זיין געגנוואַרט, אים געבעטן ער זאל אים ליינען, ווי מען האט געקרייצט יעזוסן. און אַז דער גלח האָט געליינט איז די מרה שחורה אַוועק און זיין פנים האָט געגלאַנצט מיט אַזאַ פעטע שוואַרצקייט, אז עס האט אויסגעזען, אַז אויב מען וועט איינשניידן די הויט, וועט רינען שוואַרץ בלוט. איצט, אַז ער איז צוגעקומען צום בענקל האָט ער זיך אָפּגעצלמט, געוואָרפן אַ בליק אויפן עולם און די רויקייט פון זיין פנים איז פאַרשווינדן. ער האָט כמעט אַלעמען דערקענט, אין איין רגע אָנגערופן צענדליקע נעמען, זיך געזעגנט מיט וועמען דער פּאָסטמייסטער שטייט. אַה, ער קען אים, האָט נאָר פאַרגעסן זיין פאַמיליע, איצט די לעצטע וואָך האָט זיך

דער מאַן געקויפט אַ נייע „מאַשין" (אַווטאָמאָביל), באַצאָלט דריי טויזנט דאָלאַר. בוקערט האָט זיך נישט געקענט באַפרייען פון דעם פאַרגעסענעם נאָמען, ווי פון אַ פערעקשנטער פליג, געזען פאַר זיך דעם דריי-טויזנט-דאָלאַרדיקן אווטאָמאָביל, געזען די גאַס און דאס הויז, וואו דער מאַן האָט געוווינט, זיך אָבער נישט געקענט דערמאָנען זיין נאָמען; געליטן דערפון, זיך ווייטער אָנגעשטרענגט ווי דאס וואלט געווען די וויכטיקסטע זאַך, וואס האָט אים איצט אינטערעסירט.

די מענטשן וואס האבן בוקערטן געבראַכט, האָבן זיך געהאַלטן אין איין פאָרען. זיי האבן אַראָפּגענומען פון אַ אווטאָמאָביל קייטן, שטריק, אַן אייזערנע שטאַבע, געפלאכטענע קאָשיקלעך מיט נאַפּט.

— וואו איז האָלץ? — האט איינער געפרעגט.

— טאַקע, וואו איז האָלץ? — איז אַ צווייטער געבליבן שטיין מיט אַ צועפנט מויל.

— לאָז עמיצער צופאָרן צום וועלדל און ברענגען!

— איצט גיין פאָרן?

— וועט מען פאַרשפּעטיקן?

— מאַכט עס שנעל, חברה!

פינף יונגען זיינען אַרויף אויף אַן אווטאמאביל און מיט אַ פייף פאַרשווינדן.

די שמחה איז אָפּגעריסן געוואָרן. דעם עולם האט דערעסן צו קוקן אויפן נעגער, זיך איינציקווייז גענומען צוזעצן אין שאטן, ארויסגענומען „סענדוויטשעס" און געגעסן.

איך וואָלט זיך מיט אים נישט געוואָלט טרעפן איינער אַליין ביי נאַכט! — האָט איינער געוויזן אויף בוקערטן.

— דו מיינסט ווייל ער איז אַזוי הויך, מוז ער זיין שטאַרק?

— ווי שוואַך ער איז וואָלט איך געגעבן אַ פינפערל זאָלסט אים אַרויסרופן אויף אַ „פייט”!

— האַ, האַ, דער נעגער וואָלט אַזעלכע פינף ווי דו בייגעקומען!

— סוועט זיין אַ שווערער „דזשאַב”, באָס!

— וואָס, אים אָפּצובראָטן? — האָט זיך איינער צולאַכט.

— ביי אַ גוט פייער וועט פון אים אין צוואָנציק מינוט קיין זכר נישט בלייבן!

— כ'וועט, אַז ס'וועט נעמען איבער אַ האַלבע שעה!

— אין וויפל?

— צוויי צו איינס!

— אָל־רייט!

— און דעם שעריף האָבן זיי גוט צוגעקלאַפּט, האַ, — האָט איינער אַריינגעוואָרפן.

— ער ליגט צו בעט.

— גוט אַזוי!

— ער האָט שוין געהאַט צופיל פעפער אין דער נאָז!

— וועט פאַרזאָגן אַ צענטן זיך אָנצונעמען פאַר אַ נעגער!

— וואָס ווען מיר זיך דאָ פּרעגלען; קומט זיך צוזעצן הינטערן בוים, דאָרט איז קילער!

— האַלאָ הערי וואו איז דער טאַטע? — האָט דער שוסטער אַ קלאַפּ געטון ליוויס בחורל איבער דער פּלייצע.

— קענסט נישט מיין אַלטן? ער איז צעדרייט! כ'האָב היינט געהאַט אַ „אַרגומענט” מיט אים! — האָט הערי געשמייכלט

— ער סטראַשעט אונז איבערצולאָזן אין בוירק און אליין וועט ער זיך באַזעצן אין ניו־יאָרק צווישן יידן! לויט אים דאַרף מען ס'גאַנצע דאָרף לינטשן, נישט דעם נעגער, ווי געפעלט דיר? האַ, האַ, האַ!

— וואס מיינסטו ? — האט דער שוסטער אַרויפגערוקט דעם שטייפן קאַפּעליוש און געוואָרן פילאָזאָפיש — צו פאַרברענען אַפילו אַ שוואַרצן דאַרף מען האבן אַ לב ! נאָר גוים קענען עס !

— ביסט אַזאַ גרינהאָרן ווי מיין אַלטער ! — האט הערי אים אַ לאַך געטון אין פנים אַריין.

דער שוסטער האט אַרויפגעלייגט אויף הערים קאָפּ זיין צע־יוירענע האַנט, אַז יענער האָט זיך אַזש פון אונבאַהאָלפנקייט איינ־געבויגן, אים אָנגעקוקט מיט בטול, גאר נישט געענטפערט און פאַר־שווינדן צווישן עולם.

— אַ גרינהאָרן — האט אים הערי נאכגעקוקט.

— ער רעדט מיטן „סעקסטאָן"—האט זיך עמיצער אנגערופן.

— ווער, דער נעגער ?

— וואס וויל ער ?

— איך ווייס נישט.

— ער וויל מען זאל אים געבן אַ ביבעל.

— פאַרן טויט ווערן זיי פרום.

— מען זאגט, אַז דער גלח איז ביי אים געווען אַ גאַנצע נאַכט.

— ער דאַרף אונז דאַנקבאַר זיין — באַלד וועלן מיר אים שיקן אין גן־עדן אַריין.

בוקערט האָט אַנידער געקניט און אויפן קול גענומען לייגען פון „הייליקן דזשאַן". דער עולם וואס האט געהאַלטן אין איין שפּאַסן, איז געוואָרן נייגעריק, אויפגעהערט צו טומלען און זיך איינגעהערט. בוקערטס שטימע וואס האָט אין אנהויב געציטערט, איז געווארן זיכער, העכער געקלונגען איבערן פעלד.

„ — — — און איך האָב געזען ווי אין הימל האט זיך אַ טיר געעפנט, און די ערשטע שטימע, וואס האט גערעדט צו מיר

האט געקלונגען ווי פון אַ טראָמפּייט, וואס רעדט צו מיר און זאגט:
„קום אַרויף צו מיר און איך וועל דיר ווייזן זאַכן, וואס וועלן געשען שפּעטער — — —"

עס איז געוואָרן שטיל ווי ביי אַ גאָטעס־דינסט. דער עולם איז געשטאַנען אויף די שפּיץ נעגל, זיך איינגעהערט און פאַר די אויגן האָט זיך געבלייכט אַ פאַרגליווערטע סעמעטערי, וואו די ווייסע צלמים האָבן געצאַמט און אָפּגעטעמפּט דעם קלענסטן פאַר־לאַנג. די עלטערע פאַרמערס האָבן זיך שלעכט געפילט, אויסגע־מיטן איינער דעם צווייטנס בליק. בוקערטס שטימע האָט געקלונ־גען אַלץ העכער און קלאָרער, די אויגן געווענדט צום הימל ווי אַ הייליקער, אַזוי האָבן געמוזט אויסזען די ערשטע קריסטן ווען זיי זיינען געשטאַנען פאַר די שייטער־הויפנס.

דער עולם האָט מיט אַמאָל זיך גענומען אַרומקוקן, פאַר־געסן אָן בוקערטן און איינער האָט גענומען פרעגן דעם צווייטן:

— וואָס איז דער מער? וואָס איז דאָרט?

צווישן דעם עולם איז געשטאַנען אַ נידעריקער מאַן, וועמעס אויפגעהויבענע פויסטן האָבן זיך בלויז אַרויסגעזען און זיין שטי־מע האָט געקלונגען טעמפּ און פייכט, ווי פון אַ קבר ארויס:

— קריסטן זייט איר; אויב איר זייט קריסטן, איז אַ חרפה צו זיין אַ קריסט, בין איך קיין קריסט נישט!

דער עולם האָט אויפגעציטערט. די אויגן זיינען געווען שטאַר, די מיילער צועפנט, און אינגאַנצן האָבן זיי אויסגעזען ווי פון ווייכן ליים אויסגעקנאָטן און יעדע האַנט וואָלט געקאָנט די מאַסן בויגן, איבערקנעטן.

דער אויטאָמאָביל מיט האָלץ, וואָס האָט זיך באַוויזן אויפן זאַמדיקן וועג איז גענוג געווען, אַז דער נאָר־וואָס איינגעדרעמל־טער פאַרגעניגן צו פייניקן אַ שוואַכערן, זאָל זיך צוריק אויפוועקן

און פון אַלע זייטן האָבן זיך געהערט קולות.

— וואס וויל ער, דער „יענקי״?

— ווער דאַרף אים דאָ?

— לאָז ער גיין נאָך באָסטאָן!

— ווען נישט די פאַרדאַמטע יענקיס וואלט צו דעם אלעב נישט געקומען!

— זיי האָבן באַפרייט די נעגערס — לאָזן זיי זיך משדך זיין מיט די שוואַרצע!

דערווייל איז אנגעלאָפן דער אווטאָמאָביל, מען האט גענומען קלאַפּן די שטאַבּע טיף אין בערגל אריין, געקלאַפּט מיט שווערע האַמערס, וואס האבן פאַרהילכט די ווערטער פון „הייליקן דזשאַן״. די שטאַבּע האָט מען אָנגעלייגט מיט שטיינער, צעלייגט דאס האָלץ און אַ האַלב טוץ מענטשן זענען אונטערגעאַנגען צו בוקערטן.

— פּאַרטיק?

בוקערט האָט זיך פאַמעלעך אויפגעשטעלט, זיי אנגעקוקט, ווי ער וואלט נישט געוואלט פאַרגעסן זייערע פּנימער, גענומען רייסן פון „הייליקן דזשאַן״ אַ בלאַט נאָך אַ בלאַט, זיי געטיילט דעם אַרומיקן עולם.

אַ שוידער איז ביי אַלעמען דורך, געפילט, אַז ווען עמיצער שטעלט זיך איצט פאַר אים איין וואלט זיך ביי קיינעם קיין האַנט נישט געהויבן, זיי וואָלטן זיך צעפאָרן אַהיים.

אַ שווערע, דריקנדע שטילקייט האט זיך געלייגט איבער אַלעמען. דא און דאָרט, האָבן זיך אַייניקע פאַרמערס דורכגעשמועסט מיט די עלנבויגנס צווישן עולם, פון פאַרדרוס געשאָלטן, געשפיגן און זיך געלאָזט גיין אַ היים. אַנדערע זייגען פאַרשווינדען מיט זייערע אווטאמאבילן. דאס האט געווירקט אויפן עולם, אים געמאַכט נערוועזער. די אנפירער האָבן עס דערפילט, זיך איבערגעשראָקן,

אַרומגערינגלט בוקערטן, ווי זיי וואלטן מורא געהאַט מען זאָל אים נישט אַרויסרייסן, און אָנגעכמורעטע צוגעשטאַנען צו אים:

— פּאַרטיק?

בוקערט האט ווידער אַנידער געקניט, אַ ווײַלע תּפילה געטון געקוקט אויף אַ קליין ווערמל, וואס איז געקראָכן נעבן זײַנע קניען, עס אַוועקגעשאַרט, ווי ער וואָלט מורא געהאַט מען זאָל עס נישט צעטרעטען און אַ רויקער זיך אויפגעשטעלט. ס'האָט אויסגעזען, אַז ער באַגרייפט נישט וואס שטייט אים פאָר. ער איז צוגעגאַנגען צום בענקל, זיך אָנגעשפּאַרט מיט די פּלייצעס אָן דער אייזערנער שטאַבע, שטום און גלייכגילטיק געקוקט אויפן עולם, אויף די מענטשן וואס פאָרען זיך אַרום אים.

אַ האַלב טוץ מענטשן האָבן אים צוגעבונדן צו דער שטאַבע, געדרייט און געקניפּט שטריק און קייטן אַרום זײַן קערפּער, אַזוי, אַז ער איז געבליבן שטיין בײַ דעם אייזן ווי אַן אויסגעהאַקטער. מען האט אים אַרומגעלייגט מיט שטיקער האָלץ, טרוקענע צווייגן און אַלץ באַגאָסן מיט נאַפט.

דער עולם האט זיך אַ שפּאַר געטון פון די פּלעצער, געוואלט בעסער זען, אַרויפגעקראָכן אויף ביימער, אויף אוטאָמאָבילן טאַטעס האָבן אויפגעהויבן די קינדער, מענער האָבן געהאַלטן זייערע ווייבער אויף די אַקסלען און מיט איינגעהאלטענע אָטעמס געוואַרט וואס ס'וועט געשען.

מעקלור, אָנגעטון יום-טובדיק, איז אונטערגעגאַנגען מיט הירדע און נישט אויפגעהערט איבערצוחזרן:

— כ'דאַנק גאָט, וואס ער האָט מיר געהאָלפן קריגן גערעכטיקייט פאַר מיין אָרעמער טאָכטער! כ'דאַנק גאָט —

בוקערטס אויסגעלאָשענע אויגן האָבן זיך אַ צינד געטון, ס'בלוט האט זיך אַ שפּאַר געטון אין די שלייפן, אין קאָפּ

איז געוואָרן לופטיקער, האָט אים אַזאַ ליכטיקייט אַרומגענומען, אַז ער האָט אַרומגעכאַפּט דעם גאַנצן עולם. אָן אַ צאָל געשעענישן האָבן זיך אָפּגעצייכנט אין איין רגע, אַלע אַזוי בולט קלאָר, מיט אַלע קלייניקייטן און הינטער די קלייניקייטן האט זיך געצויגן, ווי אין חלום, אַ פאַרווייטיקטע בלייכקייט, ארויסגעקוקט פון צווישן די געשעענישן, ווי פון א באהעלטעניש, איינגעקרעמפּט דאס הארץ און יעדעס מאָל איינגערוימט: קעררי, קעררי — —

מעקלור האט אָנגעצונדן א שוועבעל און עס צוגעטראָגן צו די צווייגן.

— אוּ-הה... — איז דורך אין דער לופט, ווי אַ ווינט וואָלט געוויט, און דער עולם האָט זיך גענטער אַ שפאר געטון.

איבער אַ רגע האט זיך בלויז געזען אַ בלויע פלעמל. באַלד האָט דער נאַפט זיך צעפלאַקערט, פונקען האָבן זיך צעשאָטן, האָלץ האט גענומען קנאַקן. אין איין אויגנבליק האָבן זיך בוקערטס הויזן אָנגעכאַפּט און ס'האט זיך געהערט אַ סמאַליע פון פלייש. ער האט צומאָל קיין קרעכץ געטון.

די פלאמען זיינען פאַמעליך געקראָכן איבער זיינע קליידער, פונקען האבן זיך א שפאַר געטון פון אַ געדיכטן, גרויען וואָלקן רויך. בוקערט האט א דריי געטון דעם קאָפּ און אין זיין צענויפ-געקאָרטשעט, פארווייטיקט פנים איז געווען עפּעס אַ מילדקייט. מיט אַמאָל האט ער זיך גענומען קאָרטשען הינטער די שטריק, זיך א צי געטון, עטוואס אוועקגערוקט דעם קאפּ פון וואַקסענדען פייער און צום ערשטן מאָל זיך צעשריגן:

— אוי, מיין גאט! מענטשן לאזט מיך אָפּ! כ'האב אייך עפּעס צו זאָגן, כ'בעט אייך לאָזט מיך אָפּ, אוי, מיין גאָט, מיין גאָט...

מיט פאַרקוועטשטע פויסטן, די וויס-שרייענדע ציין איינגע-ביסן אין די ליפּן, וואס האבן אויסגעזען ווי אַ פאַרבלוטיקטע

וואונד, האט ער זיך געדרייט, געקאָרטשעט באַוואויגן מיט יעדן גליד, מיט יעדן מוסקול, געקרעכצט. ער האט זיך צעשריגן מיט אויפטרייסלענדע קולות. די מוסקולן אויף די הענט, אויף דער ברוסט האבן זיך אָנגעצויגן ביז צום פּלאַצן; די אויגן, בלוטיקע זיינען געקראכן פון קאָפּ און די געשרייען זיינען פארהילכט געווארן פון ווילדן המון:

— מען דארף מיט אַלע אַזוי טון!

— אַ לעסאָן. (אַ לעקציע)

— ער וועט שוין מער קיין ווייס מיידל נישט באַפאַלן!

— פילסט? — האט איינער אַ שניף געטון און זיך באַלעקט.

— אַה-ה, טאַקע!

— סמאַליעט!

— אַ חזיר!

מעקלור איז געווען באַרוישט, זיך געוואַקלט פון גליק. ער האט אַראפּגעוואָרפן דעם ראָק, זיך גענומען קלאַפּן מיט די פויסטן אין דער ברוסט, לייכט אַפּירגעווארפן די פיס און הייזעריק גע-זונגען. דער עולם האט אונטערגעכאַפּט, אַן עלטערער קצב האט זיך אים געווארפן אין די ארעמס. זיי האבן זיך געקושט, זיך אויסגעצויגן אויף דער ערד און זייערע צעהיצטע קערפּערס האבן זיך געקאָרטשעט אויפן גראז. דער עולם איז געווארן ווילד, זיך אַרומגעכאַפּט, געשריגן, ווי ער וואָלט מיט אַמאָל זיך געוואַלט באפרייען פון עפּעס פרעמדס, וואס איז געהאנגען ווי אַ קייט ארום זיי-נע פיס און ס׳האט אויסגעזען, ווי דאס געצנדינעריי האט נאך אַ צוויי טויזנט יאָריקן שלאָף, זיך צוריק אויפגעכאַפּט אינם מענטשן, געמט נקמה פאר די אויסגעצערטע קערפּערס, געשמיסענע לייבער, וויל אויסרייסן מיטן ווארצל די דורות פון צוריקגעהאַלטנקייט. האט מען דעם געקרייצטן גאָט, וואס האט מיט דעם כשוף-ווארט

„רחמנות״ צעבראָכן די אַלטע געטער, זיך געראַנגלט מיט אויס-
געלאַסנקייט און זינד, צוריק אַרויפגעזעצט אויף דער שטאבע
און איר אונטערגעצונדן.

בוקערטס געשרייען זיינען געווארן שוואַכער, ווי די כחות
וואָלטן אים פאַרלאָזן. דער קאָפּ, ווי פאַרחלשט איז געלעגן אויף
דער ברוסט. ער האט נישט געשאָלטן, בלויז געקרעכצט און זיך
געבעטן:

— מענטשן, האט רחמנות, דערשיסט מיך! מענטשן...

קיינער האט זיך נישט צוגעהערט.

פלוצלונג האָט דער שטריק, וואס איז געווען אַרום די
אַקסלען און דער ברוסט, זיך איבערגעברענט און נאכגעלאזט.
די קייט האט זיך אראָפּגעגליטשט פון די ארעמס און
ער האָט זיך אויסגעגלייכט, געשטעלט עטלעכע טריט און
זיך אַ ריס געטון. שטיקלעך ברענענדע קליידער זיינען געפאַלן
דאָ און דאָרט.

דער ווילדער המון האָט עס נישט ערווארטעט און זיך
אָפּגערוקט אויף צוריק. אַ שרעק, אַז דער ברענענדער קען
יעדע מינוט זיך באַפרייען און אַריין צווישן עולם, האָט יעדן
ארומגענומען. די פרויען און קינדער האָבן אָנגעהויבן שרייען,
זיך געשאַרט צו די מענער.

די קייט אַרום די פיס האָט בוקערטן צוריקגעהאַלטן. מיט
צושפרייטע הענט, אינגאַנצן אין פלאַמען, האָט ער זיך אַ לאָז גע-
טון צום המון, זיך איבערגעקייקלט און געבליבן ליגן אן אַ זייט
פון פייער. דער קאָפּ איז געלעגן נידריקער ווי די פיס.

פאַר אים איז ביסלעכוויז אַלעס אָפּגעשטאָרבן, צושוואומען,
בלויז אין די אויערן האָט טעמפּ געקלאַפּט, ווי מען וואָלט גע-
שמידט מיט שווערע האַמערס שטיקער בליי, דאָס קלאַפּן האָט זיך

דערווייטערט, דערווייטערט, געגומען שווימען פאַר די אויגן ווי פייערדיקע רינגען, אים אַרומגעוויקלט. ער האָט דערזען די מוטער איבער זיך, מיט אַן אונגעהיירע שנעלקייט געגומען מיט זיך פליען, די פלאַמען נאָך אים. ער האָט געעפנט דאָס רעכטע אויג, געזען ווי מענטשן שטייען מיט די פיס אַרויף און אַ ווײלע געבליבן אַזוי ליגן. די פלאַמען האָבן אים אײַנגעהילט, געקנאַקט, ווי מען וואָלט אויף זיי געגאָסן אייל און די לופט איז פול געווען מיט סמאַליגעס.

דער המון איז זיך פאַנאַנדערגעפאָרן. אַרום דעם צעברענטן פייער, וואָס האָט זיך דאָ און דאָרט צופלאַקערט אויף אַ רגע און געזונקען, האָבן זיך יונגען אַרומגעדרייט, געשאַרט מיט שטעקנס אין אַש, געזוכט פאַר אַ זכר, ווער אַ צאָן, ווער אַן אָפּגעבערענטן ביין, — די קומענדע דורות זאָלן זען, אַז זייערע פאָטערס זיינען געווען בראַווע אַמעריקאַנער.

די זון האט זיך גענומען זעצן. אַרום אים איז געווען שטיל — די שטילקייט פון אַ בית-עולם, ווען מען פארשיט אַ פרישן קבר און די יללות הענגען נאָך אין דער לופט. פון וואַלד זיינען אָננעפלויגן קראָען, געשפרייזט מיט צעעפנטע שנאָבלען אַרום דעם טליענדען בערגל, געקראַקעט און געוואַרט, ס'זאָל אויסגעלאָשן ווערן. עס האט זיך געהערט אַ פאַרשטיקט ברומעריי, ווי די ערד וואלט אַרויסגעלאָזט די איינגעזאַפּטע געשרייען און קולות. און די צלמים אויף דער סעמעטערי זיינען געשטאַנען פאַרפלאַמטע אונטער דער פאַגייענדער- זון — דערציילט וועגן געקרייצטן גאָט, וואס רופט צו זיך די שוואַכע.